

Сідляр В.В.

Тернопільський національний економічний університет
sidlyar80@rambler.ru

Для того, щоб Україна в процесі глобалізації реалізувала себе у ролі рівноправного партнера на світовій арені необхідна науково обґрунтована стратегія управління соціально-економічними процесами. Варто зазначити, що пріоритетними векторами мають стати інноваційна модель розвитку, покращення інвестиційного клімату, а також стимулювання внутрішнього ринку, як необхідної складової підвищення конкурентоспроможності держави в цілому.

На ділову активність як зовнішніх, так і внутрішніх інвесторів значний вплив справляє податкове регулювання в державі. За оцінками фахівців Світового банку та американської аудиторської компанії PricewaterhouseCoopers у рейтингу Paying Taxes 2009 Україна за критерієм зручності сплати податків (ease of paying taxes) посіла передостаннє (180-те) місце у світі поряд з такими країнами, як Білорусь, Конго, ПАР, Венесуела, Болівія. Якщо розглянути цей індикатор по частинах, то Україна зайняла 147-е місце – по податковому навантаженню, 178-е – по кількості платежів, 172-е – за витратами часу на сплату податків.⁴

Звичайно, може виникнути ряд питань щодо методики розрахунків і оцінювання даних показників, проте беззаперечним, на нашу думку, є той факт, що податкова система України досить складна, обтяжлива для суб'єктів бізнесу, а процес справляння податків занадто витратний. При таких інвестиціях часу і коштів у процес податкових розрахунків з державою не вистачає ресурсів на підвищення конкурентоспроможності не тільки у приватних підприємств, а й в окремих бізнесових структур.

Сучасну податкову політику в Україні можна визнати одним з деструктивних факторів, що негативно впливають на розвиток малого і середнього бізнесу, який є важливим чинником формування конкурентної економіки. Головні проблеми вбачаються не стільки у надмірному податковому навантаженні, скільки у великій кількості податків і обов'язкових платежів, заплутаності і суперечливості податкового законодавства, відсутності стабільної податкової політики уряду, а також у складності податкових розрахунків.

Слід відмітити, що у вітчизняній практиці оподаткування у 1998 – 1999 роках були зроблені певні кроки на шляху стимулювання підприємницької діяльності. Зокрема, в цей період було прийнято ряд

⁴ Paying Taxes 2009. The Global picture. The World Bank Doing Business Report. The World Bank and PricewaterhouseCoopers, 2008, p. 75 // <http://www.pwc.com/>

законодавчих актів щодо введення в дію спеціальних режимів оподаткування для суб'єктів малого бізнесу.

Впровадження спрощених преференційних моделей було викликано необхідністю стимулювання прискороженого розвитку сектору малого підприємництва та складністю загальної системи оподаткування. Понадто, позитивний досвід застосування таких податкових технологій свідчить, що вони стали унікальним дієвим інструментом державної підтримки. Їх ефективність та прийнятність для представників малого бізнесу свідчає про правильність здійснених державою заходів.

Проте, слід відмітити, що прагматизму використання спеціальних податкових режимів в Україні притаманна дилема: з одного боку – ввівши такого роду преференції для суб'єктів господарювання Україна декларує стимулюючу податкову політику, яка набула міжнародного поширення, а з іншого – особливі режими оподаткування сьогодні не відповідають критеріям ефективності, перетворюючись в податкові зловживання й головний спосіб уникнення оподаткування, що значною мірою пов'язано з низьким рівнем суспільної правосвідомості та податкової культури.

Спеціальні податкові режими для суб'єктів малого бізнесу в різних країнах застосовуються у Франції, Іспанії, Польщі, Туреччині, а також у інших пострадянських країнах – Росії, Литві, Азербайджані, Білорусі, Казахстані, Таджикистані і ін. Зважаючи на курс міжнародної інтеграції України зазначимо, що в більшості країн світу, зокрема і у Європейському Союзі, відсутні спрощені технології оподаткування суб'єктів малого підприємництва, натомість поширені інші форми державної підтримки, такі як застосування прогресивних ставок оподаткування, інвестиційні подати, податкові знижки на витрати, пов'язані з НДДКР, прискорена амортизація, пільговий порядок оподаткування новостворених підприємств, застосування спеціальних режимів сплати ПДВ.

Навіть у Швеції, податкове законодавство якої побудоване згідно принципу податкової нейтральності (всі підприємства, незалежно від організаційно-правової форми власності, виду діяльності, розміру, місця знаходження, оподатковуються за єдиними правилами), все ж існують винятки для малих підприємств, які полягають у застосуванні спеціальних податкових ставок, чітко прив'язаних до обсягів обороту, суттєво спрощеній процедурі ведення обліку і звітності, податковому стимулюванні розвитку певних секторів підприємницької діяльності, підтримці новостворених підприємств і т.д.

На підставі моніторингу і аналізу світового досвіду оподаткування малого підприємництва у країнах світу, можна зробити висновок, що в кожній державі в тій чи іншій мірі застосовуються методи податкового стимулювання та заохочення його розвитку. Хоча єдиної у всьому світі практики оподаткування малого бізнесу не існує. Підходи різних країн до вирішення даної проблеми залежать від ряду обставин (традицій оподаткування, рівня податкової культури, можливості контролю тощо). Тому, на нашу думку, не виникає сумнівів щодо доцільності подальшого використання у податковій практиці такого стимулюючого інструменту як спеціальні податкові режими для окремих категорій платників з одночасним їх розвитком та удосконаленням.